

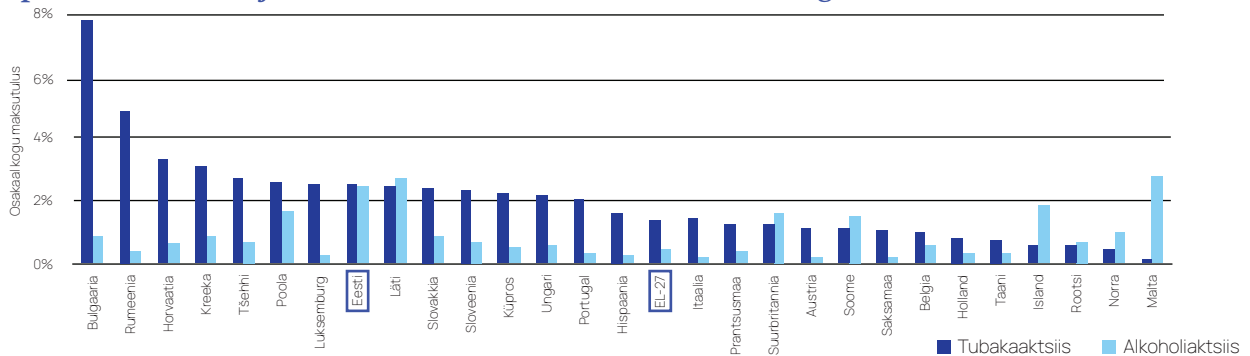
Tervisekäitumist mõjutavad maksud Eestis 2021

Kõik Euroopa Liidu riigid kasutavad tervisekäitumise mõjutamiseks makse ja aktsiise. Alkoholi- ja tubakaaktsiisi tulude osakaal on Eestis EL-i liikmesriikidega võrreldes suurimate seas. Samas on kasutamata mitmed muud võimalused maksude ja soodustustega inimeste tervisekäitumise edendamiseks.

Enim kasutatud tervise hoidmisele suunatud maksulahendused Euroopa Liidus:

- tubakaaktsiis;
- alkoholiaktsiis;
- toiduainete madalam käibemaks;
- erisoodustused ja maksutagastused;
- suhkrumaks;
- rasvamaks.

Euroopa riikide tubaka- ja alkoholiaktsiisi maksutulude osakaal kogu maksutulus 2019. aastal

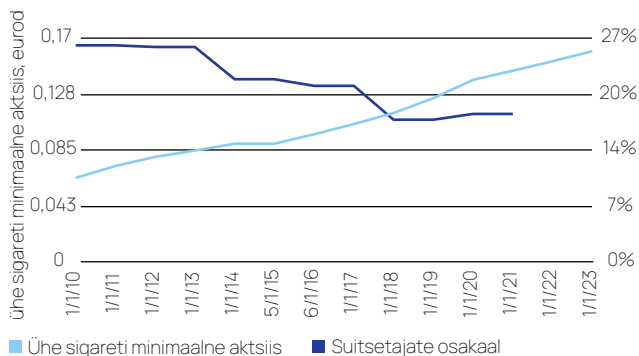
Andmed: Euroopa Komisjon

1. Tubakaaktsiis

2021. aastal moodustavad erinevad maksud sigarettide jaemüügihinnast vähemalt 50% kõikides EL-i riikides. Kõige suurem maksude osakaal on Hollandis (74%) ja Eestis (70%).

Tubakatoodete aktsiisi on Eestis pidevalt tõstetud ning küsitluste järgi on tööelaste igapäevasuitsetajate osakaal rahvastikus langustrendis.

Eesti maksutuludest moodustab tubakaaktsiis 2,4%, EL-is on see keskmiselt 1,4%

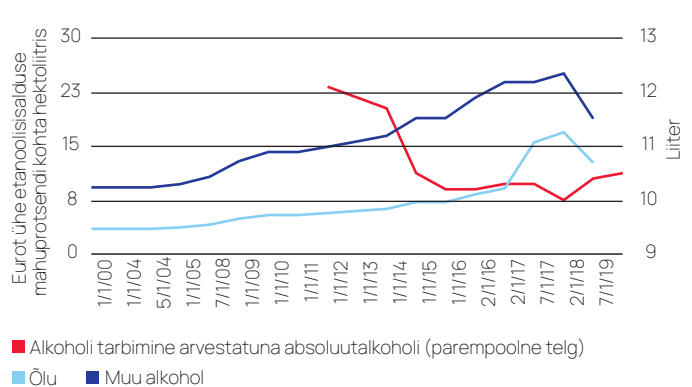

Andmed: Tervise Arengu Instituut, Riigi Teataja

2. Alkoholiaktsiis

Alkoholiaktsiis on samuti kasutusel kõikides EL-i riikides. Kõige erinevamalt on EL-is maksustatud veinid, näiteks ei rakenda pooled EL-i riigid veinidele üldse aktsiisimaksu. Kuni 2019. aasta 1. juulini alkoholiaktsiis Eestis aina tõusis. Seejuures vähenes alkoholi tarbimine kuni 2018. aastani. Seejärel on alkoholitarbimine hakanud kasvama, langedes kokku alkoholiaktsiisi alandamisega.

Eesti maksutuludest moodustab alkoholiaktsiis 2,4%, EL-s on see keskmiselt 0,4%

Andmed: Eesti Konjunktuuriinstituut ja Tervise Arengu Instituut, Riigi Teataja

3. Toiduainete või spetsiifiliste toiduainete madalam maksustamine

Enamikus EL-i riikides on osadele või kõikidele toiduainetele kehtestatud tavapärasest madalam käibemaksusäär. Enamasti on selle eesmärk inimeste toimetuleku toetamine, kuid viimasel ajal on hakatud tegema käibemaksueringeid ka tervise edendamise eesmärgil. Näiteks maksustatakse Lätis tavapärase 21% käibemaksu asemel Läti kliimas kasvavad puu- ja juurviljad ning marjad 5% käibemaksuga. 2020. aasta uuringus ei õnnestunud tõendada, et Läti soodsama käibemaksuga puu- ja juurviljad oleksid odavamad kui Eestis ja Leedus (RAIT Faktum & Ariko 2020). Samas leidis 2019. aasta uuring, et käibemaksu langetamine aitas 88% ulatuses kaasa hinna langusele (Nipers *et. al* 2019).

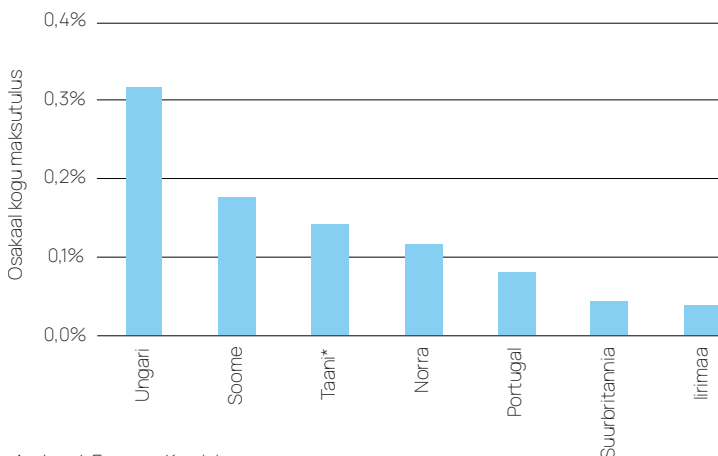
4. Erisoodustused, maksusoodustused ja -tagastused

Kanadas kehtib laste spordiprogrammide kulude tulumaksutagastus – meede käivituse 2007. aastal ja seda kasutas 5,2% Kanada maksumaksjatest. Kuigi pooled lapsevanematest kasutasid meedet, arvas üksnes väike osa neist (15,6%), et see kasvatas laste spordiprogrammides osalemist. Enam kasu oli sellest suurema sissetulekuga inimestel, sest väiksema sissetulekuga inimesed olid meetmest vähem teadlikud. **Sellised meetmed eeldavad piisavat sissetulekut, et tulumaksutagastust saada.** Näiteks Eesti koolituskulude maksutagastusest jääb osa kasutamata, sest väiksema sissetulekuga inimeste tulud pole piisavalt suured.

Spordi ja liikumisega seoses on Eestis erisoodustusena kasutusel töötaja tervise- ja spordikulude katmise vabastamine erisoodustusmaksust. Maksuvabastus on kuni 100 eurot kvartalis ühe töötaja kohta. Töötajate kulud katab ja maksuvabastust kasutab iga 16. töötaja Eestis ning **2019. aastal kasutati neis ettevõtetes maksuvabastust keskmiselt 131 eurot ühe töötaja kohta.** Kõige enam kasutati seda meedet finants- ja kindlustus- (50% töötajatele ja keskmiselt 190 eurot) ning info- ja sidevaldkonnas (49% töötajatele ja keskmiselt 90 eurot).

Andmed: Sotsiaalministeerium

Suhkru- või rasvamaksu tulude osakaal kogu maksutulus 2019. aastal.* Taani, 2012. aasta.

Andmed: Euroopa Komisjon

Suhkru- ja rasvamaks toimib läbi tootja mõjutamise. Nende rakendamisel võib olla esmapilgul keeruliselt ennustatavaid tagajärgi, kaasnedes võib muude ainete kasutuselevõtt, mis ei pruugi samuti olla tervisele kasulikud.

5. Suhkrumaks

Nii Eestis kui ka Euroopas on probleemiks ülekaalulisus. Suurbritannias kehtestati suhkrumaks karastusjookidele 2018. aastal. Joogid jagati suhkruisalduse järgi kolme gruppi ja kui suhkruisaldus oli alla 5 g/dl, oli see maksuvaba. Selle tulemusena vähenes karastusjookide suhkruisaldus ja kõrge suhkruisaldusega jookide hind tõusis maksu tagajärjel kolmandiku võrra. 2017. aastal valmistus ka Eesti kehtestama suhkruga magustatud jookide maksu, aga eelnõu jäi vastu võtmata. **Maksuga oleks eeldatavalt kogutud 15–17 miljonit eurot aastas.**

6. Rasvamaks

Taanis kehtestati 2011. aastal maailma esimene rasvamaks, mis kehtis kuni 2013. aastani. Näiteks 500-grammise võipaki hind tõusis 20%. Kuigi rasva tarbimine vähesel määral vähenes, maks kaotati, sest: 1) hakati ostma kõrge rasvasisaldusega tooteid naaberriikidest; 2) asenduskaubad ei olnud tervislikumad, näiteks tarbiti enam soola. 2011. aastal kehtestati Ungaris laialdasem pakett, mida nimetati rämpstoidumaksuks. Maksustatakse palju suhkrut, soola, kofeiini või süsivesikuid sisaldavaid toite ja jooke. **2019. aastal koguti selle maksuga 0,3% Ungari maksutulust (Eesti maksutuludest on 0,3% ligikaudu 30 miljonit eurot).**